Ann. III. | Num. VI.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 ½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad* Aristidem Leonori *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
ROMAE, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA
Apud Burns and Oates
LONDON W. — 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENT.
Apud
Commissariat of the Holy Land.
NEW YORK, 143 w 25th St.

IN CANADA ET NEWFOUNDLAND
NEW YORK (U. S. Americ.), 143 w 25th St.

IN BELGICA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

IN GALLIA
Lugduni
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
Rue Victor Hugo, 5

Lutetiae Parisiorum
Librairie Vic et Amat
Charles Amat Succ.
Rue Cassette, 11.

Insulis (Lille)
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
Rue de Metz, 41.

IN HUNGARIA
Apud
C. B. Liptay, corresp. de Hongrie
BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX

ROMAE
EX OFFICINA FORZANI ET SOCII
MDCCCC

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE - Via Alessandrina, 87.

LIBRI RECENS DONO ACCEPTI

Doct. Macé. Utilité des études gréco-latines.

Arnaldo Bonaventura. La poesia neo-latina in Italia dal secolo XIV al presente - Saggio e versioni poetiche. Edid. Tiferni S. Lapi, 1900.

La situation religieuse aux États-Unis. Illusions et réalité, par Jules Tardivel - Ed. Societas S. Augustini, Insulis, an. MCM.

Aloisius Danieli. Parochialis methodus instruendi pueros primis Christianae Fidei veritatibus - Ed. Romae Desclée, Lefebvre et Soc., 1900.

Can. Sanzio Sansi. Il regno di Cristo nel passato, presente e futuro della vita della Chiesa secondo l'Apocalisse - (Vol. 2). Ed. Romae Desclée, Lefebvre et Soc., 1900.

G. Bonavenia d. C. d. G. Manuale di preghiere per la visita alle quattro Basiliche - Seconda edizione accresciuta d' istruzioni pratiche per l' acquisto del Giubileo - Romae ed. Desclée, Lefebvre et Soc., 1900.

Massime eterne di S. Alfonso Maria de' Liguori - Edizione compendiata da altra riveduta sulle opere originali del Santo Dottore per cura dei PP. Redentoristi di Roma - Romae ed. Desclée, Lefebvre et Soc., 1900.

Ann. III. ROMAE, Idibus Martiis MDCCCC. Num. VI.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

DE FOEDERE

INTER ANGLICAS AUSTRALIAE COLONIAS

Felix profecto consilium atque ex progrediente in dies mutua populorum caritate, non minus quam ex paratis inde utilitatibus exortum, hodiernum illud est nationibus commune, ut sese suasque res foederis sancta lege coniungant, quo collatis ad invicem viribus, communicatisque citius commerciis, singulae finitimarum fraterno auxilio provectae, humanitatis bona lucrentur, atque uberrime floreant.

Cuius quidem rei quod primum maxime insigne, recentiori aetate exemplum exstitit ab Americanis nordicis civitatibus prolatum, tam prosperis eventibus tantaque gloria illuxit, ut sui admirationem in dissitis passim orbis gentibus provocaret, aemulationem pareret, imitationem incitaret. Notum est enim, hanc eamdem sequutas viam, respublicas Brasiliae ad invicem esse nexas, idemque in Argentina cautum, et in foedere quod quinque notissimas meridionales Americae respublicas prospere devinxit. Nec satis: eo enim adamussim proposito, quo nordica Americae regio fere omnis potuit in unum coacta ad summum potentiae fastigium pervenire, Roca, Argentinae praesidem, auctorem fuisse vidimus, ut maximae dicionisque meridionalis Americae respublicae foederationis vinculo connecterentur.

✠

Cui magno ferme et prudenti incepto dum Europa laeta plaudit, nec paucioribus nostrum neque inconsultis desiderium accedere perspicitur, ut veteres etiam Europae gentes, querelis et simultatibus abdicatis, fraterno foedere tandem firmentur.

At exoptatae spei cum remotissimus sit adhuc habendus exitus, superatos iterum nos fore ab ortis anglica stirpe colonis credendum est, iisque immo auspiciis quae Americani nordici foederis fortunis haud a longe invideant.

Molitae haec enim sunt Australianae civitates, quarum quae prosperius Angli condiderint vel auxerint non facile invenies, ita ut humanitatis cuiusque commoda, vires, litterasque tandem assecutae, iure merito supremum ausum, totius fere Australiae foederis ineundi, sibi proposuerint, quo nullus erit faustiori augurio susceptus.

Hunc itaque maximis iam suffragiis quae meridionalem novam Valliam, vel quae terram a Regina dictam habitant gentes gratissimum habuerunt; nam utilitates et commoda quae sibi quaeque ex foedere suscipient tanta computantur, ut ea enumerare vel saltem indigitare longissimum sit.

✠

Rei autem actuosos propugnatores ipsos anglicos administros vidimus, quibus profecto non illa una ex auspicato foedere arridet spes, sed et alia praesertim elucet, ut nempe dissitis ac per orbem omnem dispersis Anglorum colonis, inter sese primum coactis, ad illud tandem maximum Anglicum foedus statuendum perveniant facilius, quod inter eas omnes una cum Anglia universorum patria instituendum recogitant. Non enim alio consilio ab anno usque 1891 inita illa Imperii Societas est, neque alio proposito Anglicae gentis colonias sunt hactenus Anglici ministri moderati. Quod quidem luce clarius innotescet, si rogatio illis carissima repetatur, qua cum soluta vectigalibus commercia Angliam inter eiusque colonos omnes fiebant, arctis et gravibus tributis contra exteros populos circumseplenda ac tuenda proponebantur. Et quidem, vel si quae tantum Australiam spectant computentur, certum est elapso nimirum anno, mercium pretium quae sive ex Australia in Angliam, sive ex ea in Australiam advectae sunt, bis millies centena millia libellarum superasse. Qua postrema ac peremptoria ratione perpensa, et ineundi Australiani foederis maxima sollicitudo, et auspicia quae ad rem faustissima trahuntur, clarissima atque explanata cuique fient.

Sed neque rei morales, quos dicunt, fructus diuturna nimis exspectatione Anglis in moram fuerunt; si enim inter hodierni belli discrimen auxilia quaedam ad eos missa sunt, ea ex coloniis Americae praecipue et Australiae sunt tradita, ita plane ut tum renascentia Indorum vel Aegyptiorum odia, tum ceterarum gentium satis aperta aemulatio, concordiae hoc signo mitigari debuerint.

ROMANUS.

DE LINGUAE LATINAE NATURA AC PROPRIETATE (1)

Sed ut ad nomina propria revertamur, hoc est etiam non parvum Latinae sobrietatis ac paene dixerim ieiunitatis indicium, quod praenomina et nomina gentilicia saepissime a numeris (ut « Quintus », « Sextus », « Decimus », cet.; « Septimii », « Octavii », « Decii », cet.), vel a coloribus (ut « Albii », « Rutilii », « Flavii », cet.) indicantur (2). Quid plura? cum *Italum* illud *acetum* (Hor. *Sat.* I, 7, 32) in consuetudinem proverbii venerit (non minus fortasse quam sales Atticorum apud Graecos), id mirum non videtur, quod tam saepe in nomina propria incidimus, quibus vitium aliquod vel deformitas corporis notatur. Cuius generis in magna multitudine satis est nomina « Flacci », « Claudii », « Capitonis », « Nasonis », « Bucconis », « Balbi », « Strabonis » vel « Paeti » (Hor. *Sat.* I, 3, 44 sq.), « Calvi », « Tuberonis », cet. commemorare: erant enim Romani non minus quam Angli prisci (ut verbis ludens ait Weisius) *coloni* iidemque *clowns*.

Etiam in deorum nominibus ingenium moresque gentis apparent: priscorum enim temporum (antequam fabulosa antiquitas Graecorum cum Romanorum commisceretur) dii maximi erant « Saturnus » et « Mars » (= « Mamers »); quorum prior (cfr. « sero », « satum », cet.) tamquam numen rusticum, alter (cfr. μαρ-μαίρω) ex deo lucis (ut plerumque numina apud populos, qui Indogermani dicuntur, a divi luce nomina duxerunt) a fera et belligera natione in deum belli conversus tamquam gentis parens et custos colebatur. Praeterea multa gentium et locorum vocabula Martis nomen prae se ferunt, ut « Marsi », « Marrucini », « Mamertini », « Maruvium », cet., aliaque ex parte Saturni uxor habetur « Ops », dea agriculturae (cfr. « opus », ex quo « Osci – Opsci », idest agrorum cultores, nominati sunt), magnoque honore afficiuntur numina rustica vel agrestia, quae sunt « Ceres », « Flora », « Maia », « Pales », « Pomona », « Faunus » (a « favendo »; cfr. Hor. C. III, 18, 1 sqq.) sive « Lupercus » (a « lupis arcendis »), cet.

Etiam in proverbiis vel in dictionibus iis, quae proverbii loco celebrantur (has efficacius ac nervosius proprio nomine dicunt *geflügelte Worte* Germani), mirum quantum Romanorum indoles perspiciatur; quod cum non in Romanos singulariter, sed in universos populos valeat, satis sit nonnulla exempli causa ponere, veluti: « inter os et offam », « operam et oleum perdere », « fortes fortuna adiuvat », « oderint dum metuant », atque eiusdem generis alia.

Neque sunt omittenda breviter illa et salse dicta (1), aut lusus illi verborum, quos *logos* proprio vocabulo nuncupat Cicero [*Wortspiele, bons mots* (2)], qui maximam partem sive adnominatione sive allitteratione (3) continentur, quibusque adeo abundat

(1) Cfr. num. sup.

(2) Qua in re non inepte Weisius conferre iubet etiam nonnullas mensium appellationes, ut sunt: « September », « October », cet. (menses quoque « Iulius » et « Augustus » antea nominabantur « Quintilis » et « Sextilis »); quanto contra plenius ac significantius sonant haec nomina apud Graecos, quantoque pulcriora videntur « nomina propria », quorum pars vel maxima aut in -κλῆς (κλέος = gloria, fama) cadit, aut a Κλυτο, Κλεο incipit!

(1) In hac distincte concisa brevitate, qua saepe utebantur Romani, ad morem illum loquendi, quo iure celebrabantur Lacones, proxime accedebant; ex omnibus enim stirpis Graecae gentibus nullum est dubium quin et moribus ingenioque et cogitandi agendique ratione ulla propior fuerit Romanis animorum cognatio quam Lacedaemoniorum; et hanc similitudinem in nonnullis quoque utriusque sermonis proprietatibus cerni mirum non videatur.

(2) Ceterum etiam Latine vocantur « bona dicta ».

(3) Hoc nomen, rei admodum conveniens, quod nostris temporibus ut « terminus » qui dicitur « technicus » universe receptum est, princeps dedit huic figurae, quae « e litterarum allusione constet », I. I. PONTANUS. Quid vero intersit inter adnomi-

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS

Commentarii VOX URBIS anno MCM

Pretium annuae subnotationis est: in Italia Lib. **10**;
ubique extra Italiam Lib. **15**; M. **12**; Sch. **12**; Doll. **3**; Rubl. **6**; Flor. **7 ½**

recto tramite mittendum

ad **Aristidem Leonori** equitem, commentarii ipsius possessorem et administratorem

ROMA - Via Alessandrina, 87

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA

Inter eos omnes, qui die XV mensis Martii MDCCCC inter commentarii socios numerentur, sorti committetur sacro Paschatis Resurrectionis die eiusdem anni

Theca Aurea Pulveri Nicotiano Asservando

qua SS. Dominus PIUS Papa IX P. M. utebatur, prouti ex luculento constat in scriptis testimonio

Qui primum nunc nomen dederint, pretiumque subnotationis solverint uti supra, *Vox Urbis* commentarium accipient a Kalendis Ianuariis usque ad expletum annum MDCCCC, iisque dono dabitur

URBIS A IANICULO MONTE PROSPECTUS

[illegible] magnus (m. 1.10 × 0.24) et visu decorus.

Sociis qui subnotationem renovabunt dono dabitur ***ubi primum in promptu erit***

LIBER (vulgo "Album") PRAECIPUA URBIS REFERENS

pulcritudine insignis atque, commentarii moderatore iubente, expresse conflatus.

Denique illis inter socios, et recentes et veteres, qui tres in Italia, vel binas ubique extra Italiam subnotationes novas comparaverint, earumque annuum pretium recto tramite miserint ad commentarii administratorem, optio erit unius ex his XXXIII quae sequuntur, quod gratuito pariter habebunt:

I. . . . **Aristotelis De arte poetica liber.** Rec. GUILELMUS CHRIST.
Id. **Ars rethorica.** Ed. A. ROEMER.
Id. **Quae feruntur Magna Moralia.** Rec. FR. SUSEMIHL.

II . . . **Fabulae Romanenses** graece conscriptae ex rec. et cum adn. A. EBERHARD.

III. . . . **Homeri Carmina.** Ed. GUIL. DINDORF. (Voll. 2).

IV. . . . **Metrologicorum scriptorum reliquiae.** Ed. FRIDERICUS HULTSCH. (Voll. 2).

V . . . . **Patrum Nicaenorum nomina graece, latine, syriace, coptice, arabice, armeniace.** Edd. H. GELZER, H. HILGENFELD, O. CUNTZ.

VI. . . . **Plutarchi Vitae parallelae.** Rec. C. SINTENIS. (Voll. 5).

VII . . . **Strabonis Geographica.** Rec. A. MEINEKE. (Voll. 3).

VIII. . . **Xenophontis. Expeditio Cyri,** Rec. A. HUG.
Id. **Historia Graeca.** Rec. O. KELLER.
Id. **Institutio Cyri.** Rec. A. HUG.
Id. **Commentarii.** Rec. W. GILBERT.
Id. **Scripta minora.** Rec. L. DINDORFIUS.

IX. . . . **Novum Testamentum.** Graece ed. PH. BUTTMANN.

X . . . . **Augustini (Sancti Aurelii) De civitate Dei lib. XXII.** Iterum rec. B. DOMBART. (Voll. 2).

XI. . . . **Caesaris C. Iuli cum A. Hirti aliorumque supplementis: Commentarii de bello Gallico, de bello civili, de bello Alexandrino, de bello Africo, de bello Hispano. - Fragmenta.** Recc. B. KÜBLER et Ed. WÖLFFLIN. (Voll. 3).

XII . . . **Ciceronis M. Tullii Opera rhetorica.** Edidit FRIEDRICH. (Voll. 2).

(Sequitur in tertia operculi pagina).

Ex hisce verbis edicti causam rationesque, atque aetatem qua rhetores Romae scholas aperuerunt, accipimus; dialogum enim Cicero fingit paulo ante Crassi mortem, quae anno 662 accidit. Quare cum Crassus diceret « hoc biennio », scilicet postremis duobus annis quibus censuram gessit, haud a veritate absumus, initium rhetoricae disciplinae anno 660 affirmantes.

Hoc quoque edictum frustra promulgatum est; nam paulo post Plotium Gallum, quem Cicero primum rhetoricae artis magistrum appellat, Romae exstitisse comperimus, anno 666. Cicero enim ad M. Titinium scribit: « Equidem memoria teneo, pueris nobis primum latine docere coepisse Plotium quemdam. Ad quem cum fieret concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctissimorum hominum auctoritate, qui existimabant graecis exercitationibus ali melius ingenia posse ».

Porro Cicero tunc adhuc erat adolescens, quippe qui anno 648 natus, decimum octavum annum ageret, ut ipse affirmat. Plotium autem minime eruditum fuisse ex hoc conicimus, quod ab eo audiendo iure Ciceronem familiares ipsi amoverent; nimirum M. Caelius in oratione quam pro se habuit, nomine subtracto, teste Suetonio, ordearium appellat, eum deridens: quasi inflatum, levem atque rudem.

Bonam, contra, nominis existimationem est adeptus M. Antonius Gnipho, grammaticae rhetoricaeque magister habitus, aliique complures, tunc cum utraeque disciplinae nondum erant disiunctae, ita ut, teste ipso Suetonio: « quotidie praecepta eloquentiae traderet, declamaret vero nonnisi nundinis ».

Floruere postea L. Voltacilius Pilitus, M. Epidius, Sextus Clodius, C. Albucius Silus, rhetores; Aurelius Opilius, M. Pompilius Andronicus, L. Orbilius Pupillus, L. Ateius Philologus, P. Valerius Cato, grammatici, aliique plures merito insignes, quo factum est ut, cum discipulis carerent, quorum stipendiis divitias congererent, in provincias, praesertim in Galliam togatam, migrarent, inter quos Octavium Teucrum, Pescennium Iaccum, Oppium Charetem Suetonius memorat.

Vergilius ipse Cremonae studia inivit quae Mediolani prosecutus est, Bergomique Pudentis, aetate augustea, grammatici schola erat. Inter eos laudabiliter munere suo complures functi sunt, ut C. Iulius Hyginus natione hispanus, et C. Melissus Spoleti natus ingenuus, quibus curandam Augustus tradidit bibliothecam.

I. Iachino.

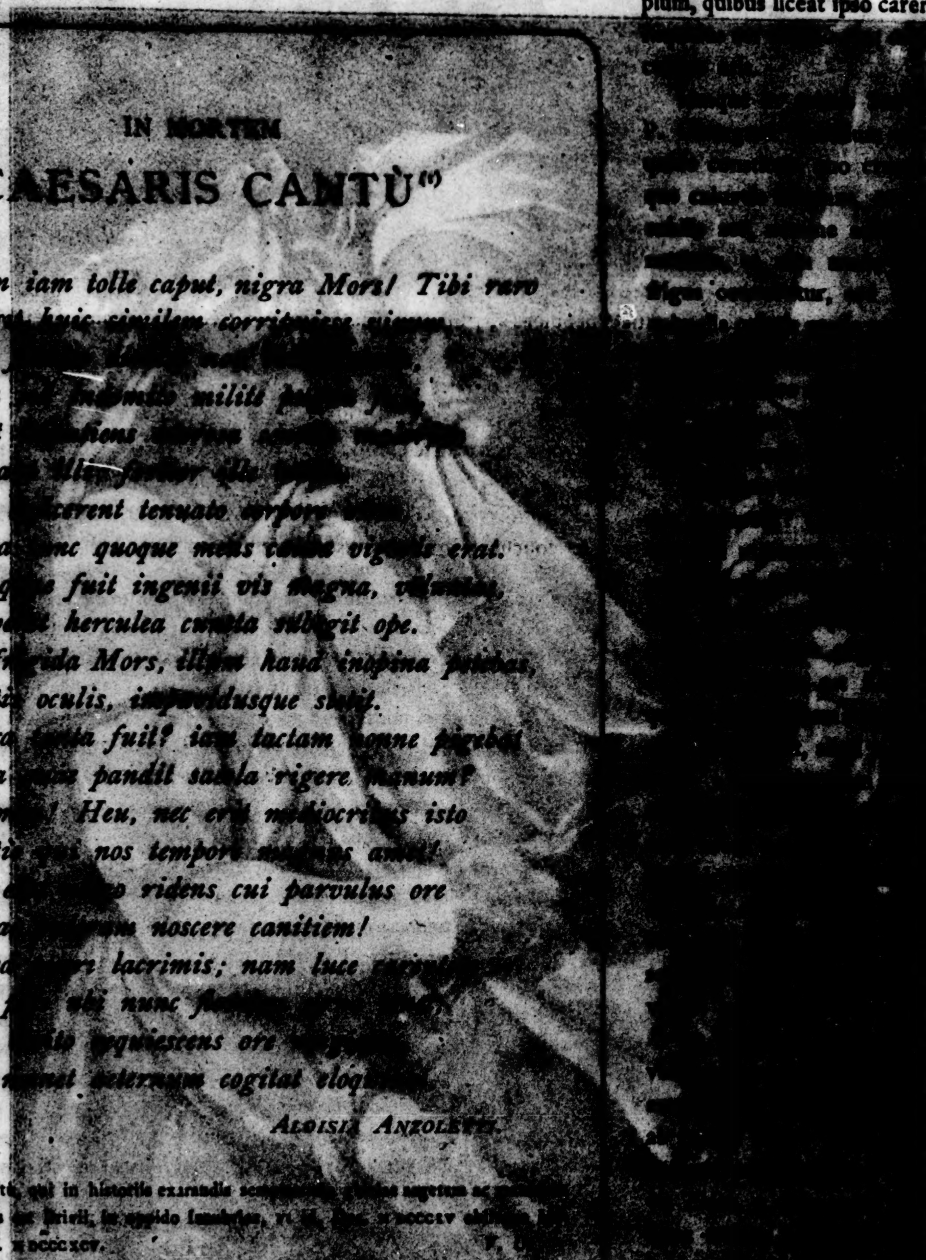
In primis provideamus, ne sermo vitium aliquod indicet inesse moribus: quod maxime tum solet evenire, cum studiose de absentibus detrahendi causa, aut per ridiculum, aut severe, aut maledice contumelioseque dicitur.

(Cic. *De offic.* 1).

LIQUIDUS E FLUIDO FACTUS AER

Haec nuperrima inventio, quae in ipso limine ferme otiosa videbatur, nunc tanti fit, ut in illam omne humani generis bonum atque incrementum confluere existimetur. Res penitus hesterna est, et omnia iam implevit, plurima quidem exhibens, at longe plurima portendens brevi futura. Numquid etiam in hoc redibit proverbium, quo monemur nivis abundantiam lanae esse inter fines, et mensuram lacrimarum aequa gaudii mensura rependi?

Anno equidem 1627 inter fatuos ille habebatur,

IN MORTEM

CAESARIS CANTÙ (1)

Funereum iam tolle caput, nigra Mors! Tibi raro
Contigit huic similem [illegible]
Nam tibi [illegible]
Digna [illegible] militis [illegible]
Morbus et [illegible]
Instaba[illegible] ille [illegible]
Cum iam [illegible]cerent tenuato corpore [illegible]
Integra [illegible]nc quoque mens [illegible] vig[illegible] erat.
Mens, et [illegible] fuit ingenii vis magna, [illegible]
Qua ve[illegible] herculea cuncta subegit ope.
Sic ubi, fr[illegible]da Mors, illum haud inopina [illegible]
Immoti[illegible] oculis, i[illegible]dusque stetit.
Quid mora [illegible] fuit? iam tactam nonne [illegible]
Omnia [illegible] pandit saecla rigere manum?
Vicisti tam[illegible]! Heu, nec er[illegible] mediocri[illegible] isto
Propiti[illegible] nos tempor[illegible]!
Heu, nec [illegible] ridens cui parvulus ore
Incipia[illegible] noscere canitiem!
Parcite se[illegible] lacrimis; nam luce [illegible]
Septa [illegible] ubi nunc [illegible]
Facundus [illegible] quiescens ore [illegible]
Quod [illegible] aeternum cogitat eloqu[illegible].

Aloisi[illegible] Anzole[illegible].

(1) Caesar Cant[illegible], qui in historiis exarandis [illegible] sibi condidit, natus [illegible] in oppido [illegible] diolani v id. Mart. [illegible].

quem romanensium fabularum scriptor, Anglicus Feltham, ridicule inducebat magna cura concludentem in vitris aerem, et venalia obsignata illa facientem. Miserum, cui emptores deerant, cum prae manibus merces esset, eademque superabundaret! Hoc autem nunc in factis est; at, immutata forma mercis, inexspectata inde tulit a qua non sperabantur.

Verum quoties ista videmus, ut res a suo ordine in alium transferatur, inopina redeunt, quorum usus, et utilitas, et vires vix enumerari possunt; profecto antea nemo praedicabat. Quid enim aliud est ignis nisi transitus lignorum aut carbonum ab opaco in fulgidum, a tenebris in lumen, a solido in fluidum? Quid, e converso aquae sunt si gelu quasi lapides coalescant atque obdurentur?

At quantam et quam vim exserit ille transitus, cui, de igne loquor, omnes fere debemus artes!... Qua vi, de aquis loquor, solidissimae evelluntur subvertunturque rupes, eroduntur montes, datur causa et origo fontibus atque fluminibus?

Quum autem haec sit veluti naturae lex, non certe mirandum si novo huic adinvento et vis et virtus violentissima, immanis inesse visa repente sit; si erecti elatique animi tum cum in perscrutanda incumbebant nova invenerunt utilia, de quibus antea non cogitarant.

Rem dico, cui veritas affulget. Antequam annus exeat, et Neo-Eboraci, et Parisiis venalis erit hic liquidus aer apud quoslibet mercatores, neque domus erit, neque officina, immo nec theatrum nec templum, quibus liceat ipso carere. Quid? [illegible] erat, et longe paucioribus adhibitis operariis; nam quatuor [illegible], ex iis, peragendis quibuscumque sunt satis. Et praeterquam quod nulla necessitas inest divertendi ad emporia carbonis, nam aer ubique est quo thesauri virtutis moventis reficiantur, praeterquamquod longe absunt pericula illa incendii et conflagrationis, magnum in navi spatium quod carboni asservando, onerique comportando par erat, mercibus ac viatoribus relinquitur opportunius ac utilius occupandum. Quid commerciis hoc prosit, quid referat, quid intersit, quid bono faciat et incolumitati id consulat prae oculis cuique est.

Atque hic ego, etsi vereor ne turpe sit homini aetate iam gravi nimium praecipiti spei [illegible] rebus indulgere, genioque, ut ita dicam, la[illegible]nas effundere, non tamen ea cohibeam, quae pectore assurgunt his praesertim temporibus, quibus in[illegible]mus, quibusque

Omnia iam fiunt, fieri quae posse negabam.

Latinus sermo, et [illegible] et urbanus et oratorius, [illegible] re [illegible] sa- [illegible] At- [illegible] Ciceroni ([illegible] praecipue in epistulis at- [illegible] Ovidio (qui, ut [illegible] [illegible] quod tentabat dicere, [illegible] fereba- [illegible] multi sunt cum apud [illegible] nominavi, ut puti- [illegible] pauca exempli causa pro- [illegible] recurreret, [illegible] Latino va- [illegible]

[illegible] quasi du- [illegible] gravitate [illegible] verbi [illegible] tanquam [illegible] cetera verba reguntur. [illegible] summ- [illegible] auten- [illegible] et quasi sint al- [illegible] aliaque [illegible] ipsi [illegible] videretur, [illegible]

tias potius in re quam in cogitatione (sive « in concreto » potius quam « in abstracto », ut propriis [illegible] vocibus utar) positas sectantur. [illegible] [illegible] non unius generis, sunt: « ante [illegible] », « ab Urbe condita » (1), « prudentis est », « verum dicere », « cogitanti mihi », aliaque id genus [illegible] plura.

Quae cogitandi proprietas ac subtilitas minutaque et anxia loquendi diligentia in aliis etiam rebus apparet: ut in [illegible] temporum convenientia (« veniam, si potero » = Italice: *se posso, verrò*, sed etiam: *se potrò*; « ut sementem feceris, ita metes » (2) = Italice: *come seminerai*, sed etiam: *come avrai seminato*; « cum [illegible] » = Ital. *ogni qual volta cadeva*, « surgebat »), ut in numero plurali pro singulari utendo, cum res vel natura vel ideo quod ad plures referuntur optione numeri pluralis continentur (« oculos advertere », Ital. etiam *l'occhio*; « aures praebere », Ital. *l'orecchio*; « discipulorum animi », Ital. etiam *l'animo*), ut in quibusdam locutionibus (« niti aliqua re », « recipere aliquem oppido », « lectica ferre », « [illegible] veni », etc.) in quibus Romani, subtilius illi quidem quam [illegible], ablativis tum « causae » tum « instrumenti » pro « ablativo loci » utuntur.

[illegible] Latinae linguae proprietate pauca [illegible] locum extrema fere capitis [illegible] Id enim [illegible] Humboldt animadvertit, [illegible] [illegible] vocalium ubertate polleant: [illegible] linguae [illegible] venustatem, suavitatem, [illegible] Quod vero [illegible] medium quiddam [illegible] inter vocalium crebritatem atque copiam [illegible] magnam consonantium abundantiam, quae est nota Russorum insignis. At si Latinam linguam cum Graeca comparaveris, quanto illam numero et [illegible] consonantium huic praestare dicas, quae [illegible] vocalium ubertate ac mollitia excellit! Quam utriusque linguae proprietatem cum utriusque populi moribus atque ingenio cohaerere, nemo negaverit (3)? In Latino certe sermone allitteratio [illegible], quae nervosior et efficacior ex crebra [illegible] consonantium concursione fit, [illegible] sermonis [illegible] poesis antiquissimae, et quanto saepius invenitur quam alterius generis allitteratio, quae ex vocalibus oritur! (Cfr. [illegible] p. 17).

(Ad proximum numerum).

PETRUS RASI.

(1) Item per analogiam urbanius dicemus « ante » vel « post [illegible] » quam « ante » vel « post Christi nativitatem ». Ceterum cfr. etiam apud nostrates quorundam poematorum inscriptiones, ut sunt: *La Gerusalemme liberata, La Secchia rapita, Il Malmantile riacquistato*, etc.

(2) Cfr. nunc etiam P. CAUER, *Grammatica militans*, Berolini, 1898, cap. IV: *Psychologie und Logik*, p. 46 sqq.

(3) Apte quadrant ad hanc rem quae olim scripsit F. AUGUSTUS WOLF, cuius verba ipsa haec sunt: « Die lateinische Sprache hat nicht den Wohlklang der griechischen. Die vielen Konsonanten und wenigen Vokale geben ihr ein hartes Ansehen und charakterisieren die Nation ». Quo loco Weisius laudat etiam ex [illegible] (*Caratteristiche del greco e del latino*, Firenze, 1895, p. 1), cuius ipsius verba subiungit: « Il vocalismo greco è più ricco, più delicato e vario, ritraente più la freschezza e l'agilità dei suoni primitivi: il vocalismo latino ci appare meno armonioso e snello ad integro e un po' più incerto ».

GRAMMATICI ET RHETORES APUD ROMANOS

Satis liquet in rhetoricam artem a Graecis evulgatam plures oratores Romae suis meditationibus incubuisse atque in ea expertos fuisse. Re quidem vera Graecorum optimos Romam accivit Cornelia, ut filios Tiberium et Caium eloquentia instituerent; deinde, mentione tantum facta Catonis filii praeceptorum, in quibus Quintilianus romanae rhetoricae principia novit, ut latinum rhetorem inveniamus, ad Ciceronis aetatem confugiendum est, in qua, inter oratores autodidactos floruere Sulpicius et Antonius, quorum memoriam iniicit Cicero, cum de Curione consule, ineruditi oratoris imaginem referens, loquitur: « Nullum ille poetam noverat, nullum legerat oratorem, nullam memoriam antiquitatis collegerat, non publicum ius, non privatum et civile cognoverat. Quamquam id quidem fuit etiam in aliis et magnis quidem oratoribus, quos parum his instructos artibus vidimus, ut Sulpicium et Antonium » (1).

Anno vero 662 U. c. publica rhetorum mentio fit, cum Domitius Aenobarbus et Lucius Licinius Crassus ita edixerint: « Renuntiatum est nobis, esse homines qui novum genus disciplinae instituerunt, ad quos iuventus in ludum conveniat; eos sibi nomen imposuisse latinos rhetores; ibi homines adulescentulos dies totos desidere. Maiores nostri, quae liberos suos discere et quos in ludos itare vellent, instituerunt. Haec nova, quae praeter consuetudinem ac morem maiorum fiunt, neque placent neque recta videntur. Quapropter et iis qui eos ludos habent, et iis qui eo venire consueverunt, videtur faciundum ut ostenderemus nostram sententiam, nobis non placere ».

Hoc senatusconsulto non rhetoricam artem sed rhetorum ignorantiam superbiamque adortus erat Crassus, clarus orator Romae habitus et a Cicerone laudatus, qui eum ita loquentem inducit: « Apparatu nobis opus est, et rebus exquisitis undique et collectis, accersitis, comportatis, ut tibi, Caesar, faciendum est ad annum, ut ego in aedilitate laboravi, quod quotidianis et vernaculis rebus satisfacere me posse huic populo non putabam. Verborum eligendorum et collocandorum et concludendorum facilis est vel ratio, vel sine ratione ipsa exercitatio. Rerum est silva magna, quam cum Graeci iam non tenerent, ob eamque causam iuventus nostra dedisceret paene discendo, etiam Latini, si Diis placet, hoc biennio magistri dicendi exstiterunt; quos ego censor edicto meo sustuleram; non quo (ut nescio quos dicere aiebant) acui ingenia adolescentium nollem, sed contra ingenia obtundi nolui, corroborari impudentiam. Nam apud Graecos, qui cuiusmodi essent, videbam tamen esse, praeter hanc exercitationem linguae, doctrinam aliquam et humanitate dignam scientiam, hos vero novos magistros nihil intelligebam posse docere, nisi ut auderent; quod etiam cum bonis rebus coniunctum, per se ipsum est magnopere fugiendum. Hoc cum unum traderetur, et cum impudentiae ludus esset, putavi esse censoris, ne longius id serperet, providere. Quamquam non haec ita statuo atque decerno, ut desperem, latine ea, de quibus disputavimus, tradi ac perpoliri; patitur enim et lingua nostra, et natura rerum veterem illam excellentemque prudentiam Graecorum ad nostrum usum, moremque transferri, sed hominibus opus est eruditis, qui adhuc in hoc quidem genere nostri ulli fuerunt; sin quando exstiterint, etiam Graecis erunt anteponendi » (2).

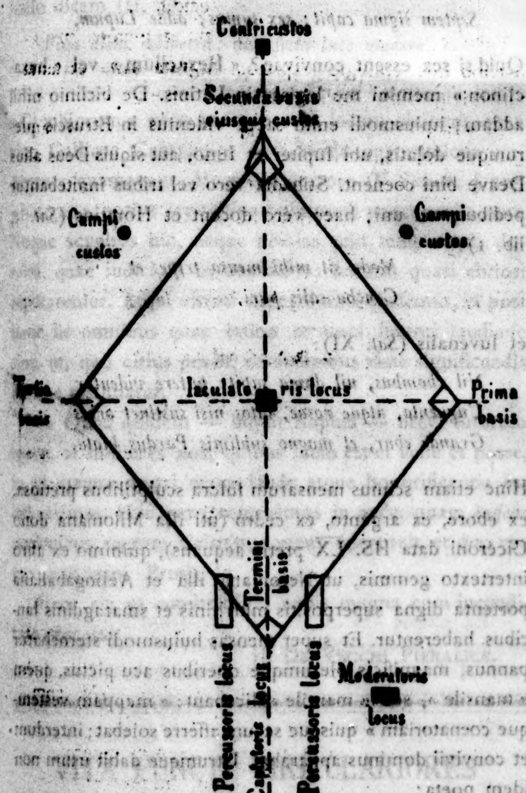
(1) *Brutus*, 59, 214.

(2) *De oratore*, lib. III, 24.

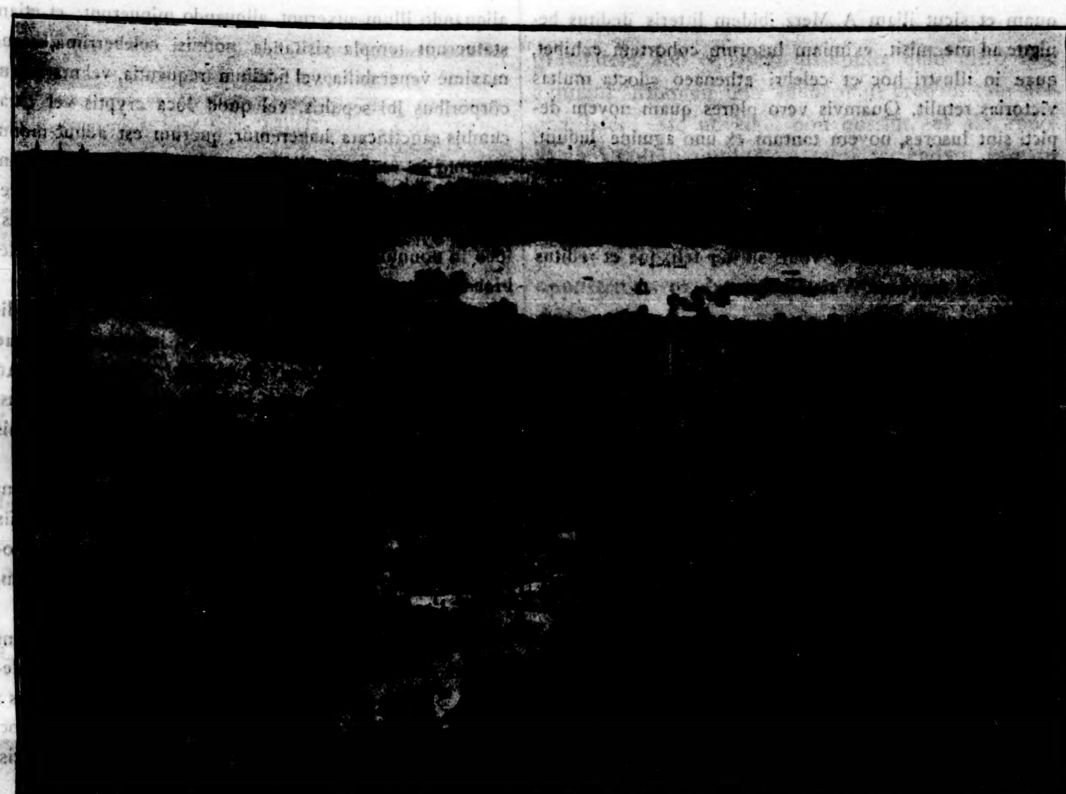
assumuntur lusores, quippe pilae percussores et baseon cursores, quorum est lusum recte riteque peragere atque victoriam reportare. Totum vero ludum ad unguem regit moderator, qui neutri parti amicus, dubiorum iudex certa declarat, et ambigua, magna cum auctoritate, iudicat atque discernit, rebellesque, si qui sunt, lusores pecunia mulctat.

At nunc attento animo singulare adspicite spectaculum; ludus enim iam incipit. Superbus e prima cohorte egreditur miles et termini basim aggressus citam optima spe exspectat pilam. Videtisne quanta dexteritate, quam ingenti vi, quanta velocitate pila a iaculatore perito iniiciatur? Nempe iamiam ad paratum percussorem volans, repente - mirabile dictu! - de via deflectit et eheu! deceptus percussor aëra pro pila, inimicis ridentibus, verberat; verum ipse quamvis inopinata iaculatoris sollertia obstupefactus, animo tamen non deficit, imo robore fortior pilam iam in planum sphaeristerium, acclamantibus spectatoribus, elidit statimque ad primam basim quam celerrime currit.

Nonne vero mirati estis, quod clavae ictus tantum elidisset fragorem? En ratio; pila enim tam dura est, ut saxea esse videatur, utpote quae quinque unciarum pondus

et novem digitorum circuitum habeat At denuo ad ludum [illegible] advertite. En secundus miles eadem successus spe inflammatus pilam magna vi reverberat; at emissam sollers quidam campi custos dextere capit, quo fit ut hic miles praeter spem victus hac vice e ludo eiiciatur. Tertius itaque prodit: ah! iaculatoris arte deceptus aëra pro pila ter percutit, eaque ludi lege victus tristis decedit. Quartus autem firmo gressu anceps init certamen et pila elisa primam basim curriculo adit, quum primus ille cursor, prima basi et secunda derelicta, iam teneat tertiam. Quibus faustis auspiciis laetus accedit quintus et profecto pila rite reverberata primam sine ulla difficultate assequitur basim, dum primus ille cursor « terminum » applaudentibus miratoribus tandem nactus, victor evadit gloriosus; etenim omnes bases magno cum successu circumivit. At quartus miles, quum aliis longe praestare cuperet, a prima basi praeter secundam usque ad tertiam levibus pedibus currere conatus, infelix iam sentit se plus, quam quod efficiat, incepisse, utpote vigil tertiae baseos custos pilam manu tenens eum tangere studet; namque quilibet cursor, si a baseos custode pilam tenente tangitur, iam victus est. Quo ergo infaustus evadat?; ad secundam basim se recipiat? Iam vero pilam videt transmissam; ad tertiam igitur redire, hinc illincque currere, trepidare, devitare, effugere; at fatigatus atque defessus, spectatoribus sonoris vocibus et magno cum strepitu applaudentibus, tandem misere capitur. Itaque cum tres forti hoc et acri certamine victi sint, ludi sors mutatur,

quippe secunda cohors exteriorem nunc occupat campum, quum alterum agmen in ipsum sphaeristerium se recipiat. Quibus rebus ordinatis, ludus iterum incipit. Primus itaque secundi agminis miles trepidum anhelumque hilaris init certamen. Pol! volubili pila in longum campum emissa, primam et secundam assequitur basim. Secundus ergo fortis accedit miles, at mehercule! pilam inepte repercussam extra sphaeristerium mittit et missa a sollerte captatore manu prensa, duro et improbo marte victus moestus abit; pilae ita emissae a moderatore magna voce evocantur ineptae. Tertius igitur infausto illius eventu ira incensus et humum proterve despiciens, animosam instituit pugnam et pila perniciter eiecta primam agilibus celeribusque pedibus nanciscitur basim; quum primus ille cursor iam tertiam teneat. Quartus autem miles quum imprudenti ictu pilam eliserit humilem, frustra ad primam basim magna cum velocitate currere conatur, namque iaculator pilam a campo facile prensam ad primae baseos custodem quam citissime misit antequam miles ille seu cursor basim hanc tangere potuit; quinimo prudens hic et vigil primae baseos custos pilam concitam transmittit ad captatorem, qui invicem primum illum cursorem a tertia basi volucri cursu advenientem tangit et, omnibus admiratoribus applaudentibus, superbus vincit, qualis pugna duos simul vincens lusores, egregia existimatur atque eximia. Tribus militibus victis ludi sors denuo mutatur, et deinde illa cohors quae, ludo novies mutato, plures habebit victores, superior et victrix evadet.

Haec ad vividam ludi imaginem fingendam satis mihi videntur; etenim multas alias regulas explicare longum est. Blandus autem et lepidus, ut vidistis, hic ludendi modus et salubris corporis exercitatio; quid enim valetudini magis salutiferum, quam corpus agili hoc et celeri lusu exercere, eoque famem obsonare et sanguinis fluxum reddere faciliorem? Non ergo mirandum quod hic celeber ludus Americanos adeo fascinarit, ut nonnullae magnae urbes eam, quam « nationalem » vocant, pilae societatem inierint, quippe suam quaeque urbs habet cohortem optimorum lusorum, qui per totam fere vitam huic lusui operam dant,

et munifica pecuniae praemia capiunt; iucundo enim veris et aestatis tempore inter se variis in urbibus, sexcentis, imo fere innumeris spectatoribus [illegible], periti certant, et deinde illa, quae plurimos victores habet, urbs victrix declaratur.

Praeterea innumera, quae hac in terra exstructa sunt collegia, lusorum agmina habent, qui seriis litterarum studiis intermissis, se pilae lusu delectent viresque defessas reficiant, neque in ipsis athenaeis dilectae illae lusorum manus desunt. Qua de re instituta illa non vituperanda, imo satis laudanda sunt, dummodo semper habeatur modus, ne iuvenes magis in pilae, quam in litterarum ludum incumbant.

Una ex his, quas ad vos mitto, imaginibus catholicum nostrum et celeberrimum Nostrae Dominae athenaeum in republica Indiana situm, anno millesimo octingentesimo quadragesimo secundo fundatum et labentibus annis magnificis aedificiis amplificatum, lucide exhibet. Quanta loci amoenitas!, quanta variorum aedificiorum magnificentia!, quam eximius ibidem ordinis splendor!, quam splendidum catholicae religionis opus! Exoptatissimus vere iuvenibus litterarum studiosis locus, quorum scientiam et diligentiam amplis laudibus ipsi vos extulistis (1). Verum praeter litteras illi et gymnasticos ludos diligenter colunt, quos inter hic pilae ludus, ut nitida illa sphaeristeria indicant, praecipue emicat. Altera autem imago,

(1) Cfr. ann. II, n. XX, pag. 160, sub tit. *Librorum recensio*.

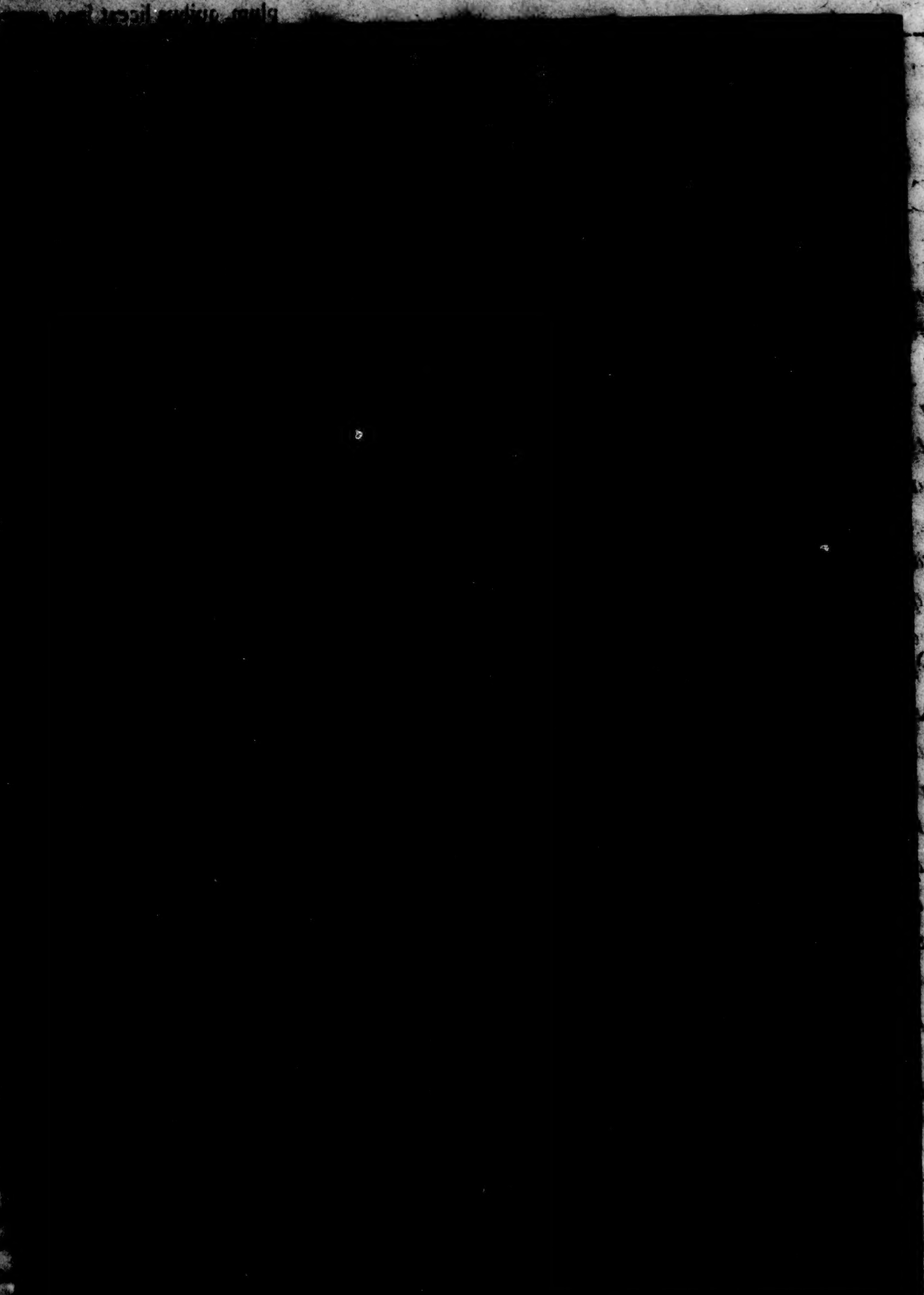
[illegible] liquefacti aëris acerrima [illegible] compos loci, agendis in [illegible] Quid si locus ipse potius [illegible] alicui [illegible] aerem liquefa- [illegible] comportandum de- [illegible] in [illegible] navibus [illegible] ut con- [illegible] quippe patet exiguo negotio [illegible] transferri, exer- [illegible]

[illegible] et praefero quasi ignarus, sed [illegible] conscius. Nam [illegible]

[illegible]

moles nihil obsit effectui; nec ipse aer conflagrationis sit particeps, nisi certis quibusdam copuletur materiis, quae, ubi opus sit, adduntur, dum aera mortifera praeparantur ad pugnam, suoque loco statuuntur; tantaque ad conficienda omnia celeritas est, ut horae spatio tantum in promptu habeatur, quantum satis superque sit ad classiariae navis necessitatem, quae pugnam navalem committat.

Quod quidem dum arcet pericula, frequentesque calamitates ex acervis pyrici pulveris, dynamitisque orientes, quaeque quam crebro accidant, experientia

Bonarrotii tabula "Parcas" referens.
([illegible] Fratres Alinari, Florentiae).

[illegible] quod nulla necessitas [illegible] incipiebat [illegible] Neo-Eboraci, tales [illegible] maximis propemodum [illegible] in urbe [illegible] Liquidus aer, qui venalis [illegible] cuius [illegible] lana haeretque tuetur, [illegible] attingat. Ita porro servatus ad hebdomadam integram, atque Neo-Eboraco Chicagum nullo detrimento demittitur.

[illegible] est in tormentis bellicis [illegible] quae ceteris longe praestabant. Amotis [illegible] infortuniis, quae subita conflagratione igniti pulveris, dynamitis, melanitis, lydditis saepe ipso bello luctuosiora dederunt, hoc liquido illo aëre fit, ut minima vel maxima tormentorum [illegible], scimus, magnum aufert a militaribus rebus impendium, quod opificiis talium rerum aeraria publica premit.

Haec novo spondet saeculo liquidus e fluido factus aer, qua in re progrediens hominum per altiora ingenium prospicere licet. Iis enim hominibus, qui aquarum vaporem ad serviendum coegerant, electridem servitutis catena circumdatam nuperrime pariter sibi manciparunt, mora non fuit quin ipsum aerem ad sua redigerent imperia subeunda, ut qui antea prorsus liber ventorumque tantummodo in potestate erat, nunc, humano ingenio adigente, ad omnia servitutis officia praestanda docilis adhibeatur.

M. LANI.

BONARROTII TABULA
"PARCAS" REFERENS

HORRIDAS has, quas videtis, anus Michael Angelus Florentiae pinxit, cui divina et humana pulcra vel turpia, fervida ingenii virtute, marmore et coloribus reddere prae omnibus datum est. « Parcae » sunt atrae illae sorores tres, Erebi et Noctis filiae, quarum latina nomina: Nona, Decima, Morta insonant; graeca vero, quae omnes norunt: Clotho, Lachesis, Atropos.

Clotho prima, quae stamina dirimit, iuxta illud Ovidii (*Trist.* 243):

Clotho iussit promissa valere:
Nevit et infausta stamina pulla manu.

Lachesis fila attorquet fuso; quod explicat quidem Martialis (*Epigr.* IV, 54):

Nil adicit penso Lachesis, fusoque sororum
Explicat, et semper de tribus una necat.

Necat vero tertia, Atropos dicta, quod nomen idem est ac « immutabilis »: haec omnium saevissima; nam brevis nostrae vitae stamina sua hora praecidit.

Habetis itaque vestra quaeque fata, a pictore immortali trino hoc collegio expressa. Ingrata sane et tanta artis veritate efficta ut, licet mirantes intueamur, non possimus tamen quin rugosis coram adspectibus vitam hanc caducam ploremus, tam foedis custodibus commissam. Quae, etsi veterum fabula conflaverit, tamen, ut vatum concepta solent, intima sapientia haud omnino carent.

LAELIUS.

EX AMERICIS

De pilae ludo "base-ball" nuncupato.

QUUM laetis nonnulla de rumeno pilae ludo nobis perhibuisset's (1), perlibenter adductus sum, ut americanum pilae ludum, hac in terra celeberrimum omnique fere foederatae reipublicae loco iterum atque etiam exercitum, breviter conscriberem.

Hunc enim in ludum tanta opera tantoque studio incumbunt Americani, ut hic ludendi modus altera eorum videatur natura atque singularis Americanae nationis lusus iure existimetur; dignus ergo, de quo *Vox Urbis* commentarius mentionem faciat.

Iucundum itaque et placidum ut animo fingere possitis ludum, iuvat animosam ludendi tradere rationem. Duplex utrinque est novem lusorum agmen, qui se invicem vivida dexteritate miraque sollertia superare atque vincere student. Spectatoribus circumstantibus, hilares lusores, superba victoriae spe sublati, apricum campum ingressi, se in huiusmodi ordine statuunt. Amplum enim est et planum sphaeristerium in quemdam rhombum seu potius in quamdam inversi quadrati speciem formatum, cuius singula latera nonaginta pedes longa sunt; angulis vero singulae affixae sunt bases, quae cursoribus fiunt tutis gratisque stationibus et ex eo, quem habent, situ variis nominibus nuncupantur, quippe praecipua termini basis (*homebase*), reliquae vero prima et secunda atque tertia appellantur; principalem enim ludi partem constituunt, quam ob causam Americani gratum hunc et amoenum ludum *base-ball* nominant. Una ergo lusorum cohors sorte selecta interiorem occupat campum; namque suum quaeque basis habet custodem et insuper a dextra et sinistra sphaeristerii parte tuta constituuntur praesidia, quae illuc volantem quam celerrime repellant pilam. In medio fere autem sphaeristerio est locus pilae iaculatoris, qui pilam ad paratum iuxta termini basim stantem percussorem mittit; iniectam vero percussor in lusorium campum clava lignea elidere studet. Praeterea pone percussorem pervigil pilae captator sistit, qui pilam a iaculatore transmissam et a percussore aut non elisam aut perperam reverberatam quam citissime manu prehendat.

Exteriorem autem campum altera, quam primam appello, cohors occupat, quo ex agmine proprii et veri

(1) Cfr. an. II, n. XX.

hasta caelatam, meis fere sub oculis erutam ex Carseolanis ruinis; hoc tamen a nostris discrimen: ter acus, non quatuor praeferebat. Erant apud maiores « acetabula » ut nunc in mensis, erant « salina », atque ita haec postrema, ut magni pretii ducerentur, quia hereditate suscipiebantur ac tenebantur, et de conditione coenantis quodammodo testabantur; unde illud Horatii:

Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum.

Hisce autem animadversis rite videtis a priscis illis huius Urbis viris mensas nostras non abire, sed multa habere communia, tum si adstruantur, tum si ornentur. Quid ultra optatis ad testimonium? Ecce coram unoquovis nostrum acies cyathorum vel exiguitate, vel magnitudine, vel forma vires, indolem, vimque vinorum singulorum fere significans. Numquid aliud erat ac diversum antiquis, quibus « calathi » ad formam lilii confecti, teste Plinio (XXI, 5), « calices », graecanice « allassontes », quia vel iridem crystallo fingebant, vel picti versicolores erant. « Carchesia », procera vasa, ansata, ebrietatibus consona, hic alite bono non video; non enim is sum, qui cum Tibullo dicam (II, 1):

Vina diem celebrent; non festa luce madere
Est rubor, errantes et male ferre pedes.

« Cymbiorum » vero haec vascula locum obtinent, quae vino Gallicae Campaniae sorbillando opportuniora creduntur; quamquam, Macrobio auctore (V *Saturn.* § 21), « paterae » potius crystallina huiusmodi nuncupanda sint. Neque scyphos hic, neque phialas tulit temperantia domini, quae iudicium in nos durius ferrent, quasi ebriosi reputaremur. Atqui virtuti super omnia studemus, et post hanc iis omnibus quae latino sermoni honori laudique sint, ut, quo citius possit, communibus vitae significandis optime restituatur.

— Quod quidem — inquit Sophia — brevi futurum spero, si mulieres nos, quibus idem est et velle et posse, in id magna nostri sexus laude atque honorificentia incubuerimus. Hoc vero resumemus in aede, quam *caffeis* potionibus sacram Crispinus meus constituit, et quo vos me sequemini. Prosit.

Haec ait, et comitantibus nobis magna cum iucunditate processit.

H. De Vecchi Pieralice.

VITA FUNCTI VIRI CLARIORES

Hughes, celeberrimus ille telegraphi impressoris, qui ab eo dictus est, ac microphoni inventor, in Anglia ortum duxit, an. MDCCCXXXV, sed in Americae sept. foederatas civitates demigravit, ibique civium iura obtinuit. Humilis pariter atque suplicibus amantissimus opes fere omnes, suis laboribus cumulatas, institutis et academiis ad scientiam pertinentibus moriens legavit.

Aemilius Boncetti, qui primum et quadragesimum agens annum Mediolani decessit, late Africam lustravit. Postquam enim interiorem illius terrae plagam diligenter inquisivit, in Zanzibar constitit, donec a Belgarum rege ad liberam Congi civitatem ablegatus accepit. Qua prudenter absoluta, in Tripolitania, ac deinde in Transvaaliana republica versatus est, unde, gravi morbo affectus, patriam repetere est coactus.

Ioannes Canestrini Tridentinus, naturalium rerum scriptor praeclarus, Patavii obiit.

Iulius Schwarts, in Budensi athenaeo doctor, inter primos graeci eloquii cultores recensendus est. Opera, quae scriptorum eius tamquam capita constituunt, *Popularis apud Athenienses civitas* et *Vis Urbis per Orbem*, magnum nomen ipsi compararunt. Ipse annos quoque populi orator in Hungarico coetu legibus ferendis relatus est.

Neapoli his diebus longum vitae cursum absumpsit **Bartholomaeus Capasso**, doctissimus historicarum rerum scriptor. Italorum publico tabulario etiamnunc praeerat, illique munus, quod ad rerum gestarum memorias colligendas ipse condidit. Historias assidue evolvens multa dispexit litterisque mandavit.

Senex alius, neque minus clarus in ipsa Neapoli, die huius mensis sexta, placida morte quievit, **Vitus Fornari**, sacerdos de sapientiae et patrii eloquii studio optime meritus. *Vita* enim *D. N. Iesu Christi* et *Ars dicendi*, quae ipse inter multa conscripsit, monumenta haud facile delenda permanebunt.

I. F.

HORAE SUBSECIVAE

IDIBUS MARTIIS AN. A. C. N. XLIV

Caesar ego, fulmen belli. Mihi martia flexo
Succubuit tandem Gallia victa genu.

Immanis percussa meo Germania ferro
Barbarico Rheni sanguine tinxit aquas.

Primus in immiles et scissos orbe Britannos
Romanas aquilas imperiumque tuli.

Concidit Emathiis in campis aemula magni
Pompeii virtus, robore pulsa meo.

Nequidquam Aegyptus me saevo aggressa tumultu est;
Infractis Nilus cornibus ingemuit.

Pharnacis inde mihi poenas audacia solvit;
Ut vidi, victus protinus ille fuit.

Africa me timuit pugnantem ad litora Tapsi;
Hesperia ad Mundam dat mihi prona manus.

Romam, quam nullae potuerunt flectere gentes,
Insueto docui subdere colla iugo.

Sed libertatis nondum restincta cupido
Letales sicas insidiosa parat.

Me petit incautum, spargitque cruore senatum,
Et me, tu fili, tu quoque, Brute, feris!

A. Basili.

QUAESITIS RESPONSIO

De recta latina verba enuntiandi ratione.

In huius commentarii numero qui kalendis Ianuariis prodiit, de renovando latinae linguae usu in colloquiis et scriptionibus doctorum totius orbis locutus sum. Quam ego defendi sententiam multis quidem cordatioribus viris probari sensi, sed non omnibus. Sunt qui opponant difficultatem latini sermonis apprime discendi; quam superare se posse diffisi scientiae qui nunc sunt studiosi, nunquam vernaculae linguae, sibi familiari, valedicent. Alii de ipsa latinitate desperant, arbitrati latinam linguam, etiamsi novis verbis et locutionibus locupletatam, parum aptam esse tot novis inventis et notionibus exprimendis, quae a veterum cogitandi ratione toto caelo differant; aiuntque oneri imparem casuram esse nec tanto muneri suffecturam; e contrario, aliquam recentium linguarum, vel anglicam vel germanicam, longe facilius et ad rem aptius posse inter doctos ita propagari ut communis sermonis officio fungatur. Alii denique favent quidem latinitati cuidam omnium communi, at magnam difficultatem inde exsistere autumant, quod ratio appellandarum litterarum non eadem est apud omnes gentes, immo longe diversa; communia enim verba et litteras aliter enuntiant Itali, aliter Francogalli, aliter Germani, aliter Angli; tantum ut, etsi eadem lingua loquentes utantur, nequaquam inter se intelligant Europae populi, nedum totius orbis incolae.

Harum rerum quae sententiae meae obiciuntur gravitatem non equidem dissimulo, quin ultro ipse agnosco. Attamen non adducor ut credam tam magna haec esse ut vinci non possint, et aio, renovatae latinitatis utilitatem tanti faciendam esse ut cetera omnia cedere debeant cessuraque sperare liceat.

Nunc missis quae pertinent ad difficultatem et opportunitatem latinitatis omnibus gentibus communis, loquar de recta enuntiandarum litterarum ratione.

Non dubium est, quin recentiores latine loquentes plerumque in eo peccent quod litteras latinas efferunt illo sono qui est vernaculae linguae. Ita Angli cum vocem *fagi* enuntiant quasi *fedshai* sit, et pro eo quod est *vici* aiunt *vaisai* et similia, nil aliud faciunt nisi latinas litteras anglico more appellare. Vernaculum etiam morem Galli sequuntur cum voces latinas acuto sono finiunt, cum nemini ignotum sit veteres nunquam aut fere nunquam polysyllaba verba acuto tenore conclusisse. Idem faciunt Germani cum vocem qualis est *Cicero* ita enuntiant quasi sit *Tzitzero*. Qua in re non minus peccamus nos Itali *ci*, *ce* palatali, ut dicunt, sono efferentes pro gutturali quo unice utebantur Romani, ut ex mille argumentis eruitur (cfr. graecam scriptionem Κικέρων). Cum haec ita sint, quis neget, recentiores omnes latinitatem plus minus deturpare? Angli praesertim nobis in Italia viventibus plus quam ceteri videntur a recta ratione longe deerrare; nam turbant omnia vernaculo illo loquendi modo, nec ullus est inter eos hospes qui eos latine loquentes intelligat, nisi sit assidua consuetudine edoctus.

Si igitur latinae linguae usus est in doctorum commercio renovandus, patet manifestissime ab omnibus removenda esse vitia de quibus dixi, ut communis quaedam exsistat ὀρθοέπεια, id est emendata cum suavitate vocum explanatio.

Sed ubinam ὀρθοέπειαν collocabimus? Quibus fundamentis eius aedificium exstruemus? Quas regulas emendatae enuntiationis ostendemus omnibus gentibus sequendas? *That is the question*, ut Angli aiunt.

Res est non facilis, nec brevi sermone concludenda. Oportet ut de singulis litteris praecepta certa et perspicua ex diligenti aureae latinitatis studio eruantur; nec absonum sit doctos totius orbis viros in concilium aliquo terrarum convocare, ut, sententiis collatis, quasi icto inter se foedere, de his rebus optimum in modum conveniat.

Hic ut singula omittamus et quaestionem in universum tantummodo consideremus, omnes mihi assensuros confido adfirmanti, fundamentum rectae latinarum litterarum appellationis id esse, ut eas non aliter enuntiemus quam scribuntur; si perpauca excipias, ut *ae*, *oe* diphthongos unico sono qui est *e* efferendos, et *C.* litteram singularem cum *Gaium* praenomen indicat. Hanc regulam iam veteres Quintiliani tempore sequebantur: « Ego », ait vir ille maximus (*Inst. or.* I, 7, 30), « nisi quod consuetudo obtinuerit, sic scribendum quidque iudico, quomodo sonat. Hic enim est usus litterarum ut custodiant voces et velut depositum reddant legentibus, itaque id exprimere debent quod dicturi sumus ». Hanc regulam fere sequuntur etiamnunc Itali latine loquentes, si id tantum excipias quod *ce*, *ci*, *cae* palatali sono, ut dixi, pro gutturali enuntiant, et syllabas quae sunt *tia*, *tie*, *tio*, *tiu* efferunt quasi sint *zia*, *zie*, etc. Quae utrum vitia recentioris enuntiationis consideranda sint, a nostro loquendi more removenda, an toleranda et pro legitimis habenda, videbit doctorum concilium ad quod provoco.

[illegible] ut sicut illam A. Marx ibidem litteris deditus be[illegible] exhibet, [illegible] multas [illegible] de[illegible] ludunt, [illegible] At [illegible]

aliquando illum auxerunt, aliquando minuerunt; et etiam statuerunt templa visitanda nonnisi celeberrima, atque maxime venerabilia, vel fidelium frequentia, vel martyrum corporibus ibi sepultis, vel quod loca cryptis vel catacumbis sanctificata haberentur, quorum est adhuc monumentum in *confessionibus*. Temporibus vero Ecclesiae in[illegible], vel populorum calamitatibus [illegible], fideles pre[illegible] supplicabantur, [illegible] petentes; ideo in nonnullis basilicis pluries in anno stationes celebrabantur.

[illegible] quadragesimalibus diebus, iuxta di[illegible] « [illegible] oratio cum ieiunio », indulgentiam, quae [illegible] vocatur, Pontifices concesserunt. Ad [illegible] celebrandas antiquitus dies Dominicas, [illegible]

[illegible]

[illegible] aliaeque preces recitentur.

F. C.

a Caeremoniis Aulae Apostolicae.

COMMUNIA VITAE (1)

De supellectili mensarum.

Superba illa nobili moderante convivium, regina enim convivii erat, requies mihi facta est, ut frui possem iis quae vel circumferebantur, vel apponebantur. Narravi. At cum ad « epidnipedes » ventum est, pertinaces accumbentes, qui nihil sibi [illegible]isse in bonum arbitrabantur, nisi me, quoad [illegible] lo[illegible]em, penitus impransum vidissent, immerita [illegible] supplicia, rati convivii legem una cum convivio finire: — Tempus — inquiunt — nobis tibique est, ut quae suscepimus prosequamur.

Tum iis ego: — Aut ego fallor, aut ego tantummodo prosequar, qui suscepi. Hoc unum rogo, ut garrulis quaestionibus amandatis, vobisque silentibus, rem ordine pangam, quanta mihi videbitur. Hac lege dicam; sin, indeprecabilis obmutescam.

Cumque omnes annuerent, ita sum orsus: — Apud maiores nostros convivarum numerus inter Charites et Musas erat. Hinc nomen: triclinio, nam per tria quadratae mensae latera vel accumbebant in stratis, vel assidebant; quarta mensae autem pars vacua erat ad opportunitatem ministrantium servorum, dapiumque inferendarum. Si autem non ad Charites sed ad Musas numerus referretur, terni pro quovis latere triclinii seu sedebant seu discumbebant. « Biclinium » autem illa dicebatur mensa, quae binum tantummodo lectulorum ordinem praeferret; « stibadium », vel « sigma », ad modum antiquae notae, quae falcatam lunam potius quam Σ ostenderet. Stibadium autem, seu sigma, in usu potius erat si convivae septem haberentur, quod ex Martialis versu luculenter apparet (lib. X, 48):

Septem sigma capit; sex sumus; adde Lupum.

Quid si sex essent convivae? « Hexaclinum » vel « hexaclinon » memini me legisse in Latinis. De biclinio nihil addam; huiusmodi enim saepe videmus in Etruscis plerumque dolatis, ubi Iupiter et Iuno, aut siquis Deus alius Deave bini coenent. Stibadia vero vel tribus innitebantur pedibus, vel uni; haec vero docent et Horatius (*Sat.* 3, lib. 1):

Modo sit mihi mensa tripes et
Concha salis puri,

et Iuvenalis (*Sat.* XI):

Nil rhombus, nil dama sapit; putere videntur
Unguenta, atque rosae, latos nisi sustinet orbes
Grande ebur, et magno sublimis Pardus hiatu.

Hinc etiam scimus mensarum fulcra sculptilibus pretiosa ex ebore, ex argento, ex cedro (uti illa Miloniana dono Ciceroni data HS. $\overline{LX}$ pretio aequans), quinimo ex auro intertexto gemmis, ut Neroniana illa et Aeliogabaliana portenta digna superpositis murrhinis et smaragdinis lancibus haberentur. Et super mensas huiusmodi sternebatur pannus, magnificis plerumque operibus acu pictus, quem « mansile », seu « mantile » dicebant; « mappam » vero « coenatoriam » quisque secum afferre solebat; interdum et convivii dominus apparabat. Utrumque dabit usum nobis idem poeta:

Attulerat mappam nemo, dum furta timentur;
Mansile e mensa surripit Hermogenes.

(Mart. XII, 29).

Horatius autem (I *Ep.* 5):

Haec ego procurare et idoneus imperor et non
Invitus; ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares.

Credite nunc extero cuidam de cultu mensarum disserenti, et affirmanti Horatii temporibus nullum esse Italis usum mensilis et mappae, neque iis nostrates usos nisi xv circiter saeculo. At qui Romani « iusculum » sorbebant, velut Cicero longius rem (V *Tuscul.* 34) de Dionysio narrans monet, « cochlearibus » uti quoque debuerunt. Scimus apud eos « cultelli coenatorii » morem, Iuvenale (V) scribente de ministrantibus in conviviis, nempe de « structore », cui mensae aulaeque convivalis parandae cura, de « scissore ciborum » (*scalco*, italice), de « diribitore », de « carptore », de « chironomonte ». Illi sunt carmina:

Structorem interea, ne qua indignatio desit,
Saltantem spectes, et chironomonta volanti
Cultello, donec peragat mandata magistri
Omnia; nec minimo sane discrimine refert
Quo gestu lepores, et quo gallina secetur.

Neque de « furcilla », aut « furcula » loquar; memoro enim hanc me vidisse et possedisse aeneam, affabre [illegible]

(1) Confer [illegible], auctore Piazza.

(a) Cfr. De Rossi, in *Inscript. Christ. Urbis*, II, 1, p. 34.

[illegible]

XIII. . . **Ciceronis M. Tullii Orationes.** Ed. MÜLLER. (Voll. 3).
XIV. . . **Ciceronis M. Tullii Epistulae.** Ed. MÜLLER. (Voll. 2).
XV . . . **Ciceronis M. Tullii Scripta philosophica.** Ed. MÜLLER. (Voll. 3).
XVI. . . **Eclogae poetarum latinorum.** Ed. S. BRANDT.
Id. **graecorum.** Ed. STADTMÜLLER.
XVII . . **Gellii Auli Noctium Acticarum** libri XX ex rec. M. HERTZ. (Voll. 2).
XVIII. . **Historicorum Romanorum fragmenta.** Collegit, disposuit, recensuit H. PETER.
XIX. . . **Orosii Pauli Historiarum adversus Paganos** libri VII. Rec. C. ZANGEMEISTER.
XX . . . **Panegyrici Latini XII.** Rec. AEM. BAEHRENS.
XXI. . . **Poetarum Romanorum fragmenta.** Ed. AEM. BAEHRENS.
XXII . . **Silii Italici Punica.** Ed. L. BAUER. (Voll. 2).
XXIII. . **Taciti C. Cornelii Libri qui supersunt.** Rec. C. HALM. (Voll. 2).
XXIV. . **Valerii Maximi Factorum et dictorum memorabilium** libri IX, cum Iulii Paridis et Ianuarii Nepotiani epitomis. Rec. C. KEMPF.
XXV . . **Varronis M. Terenti Rerum rusticarum** libri III. Rec. H. KEIL.
XXVI. . **Christus patiens.** Tragoedia christiana ex rec. I. G. BRAMBS.
XXVII . **Vitae Sanctorum novem metricae** ex codicibus Monacensibus, Parisiensibus, Bruxellensi, Hagensi saec. IX-XII. Ed. GUIL. HARSTER.
XXVIII. **Epistolae selectae virorum clarorum** saec. XVI-XVII. Ed. E. WEBER.
XXIX. . **Manutii Pauli Epistulae selectae.** Ed. M. FICKELSCHERER.
Mureti M. A. Scripta selecta. Ed. I. FREY. (Voll. 2).

(Quae opera omnia prodierunt Lipsiae ex officina Teubneriana).

XXX . . **Divi Thomae Aquinatis Summa Theologica** ad emendatiores editiones impressa et accuratissime recognita. Edid. Romae Forzani et S. - Leo PP. XIII aureo numismate decoravit.
XXXI. . **Divi Thomae Aquinatis Summa Philosophica contra Gentiles** ad lectionem codicis autographi in bibl. Vaticana adservati, probatissimorum codicum meliorisque notae editionum fideliter impressa. - Romae, ex off. Forzani et S.
XXXII . **Biblia sacra vulgatae editionis** Xysti V P. M. iussu recognita et Clementis VIII auctoritate edita. - Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et S.
XXXIII. **Novum Iesu Christi Testamentum vulgatae editionis** Xysti V P. M. iussu recognitum et Clementis VIII auctoritate editum. - Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et S.

Subnotationes atque praepositi praemii indicatio recto tramite mittantur ad ***Vox Urbis*** commentarii administratorem, **Roma, via Alessandrina, 87.**

PER ORBEM

Antequam hodiernum iter aggrediar, unum mihi praestat potissimum explere, gratias vehementissimas ex corde reddere Iacobo Gresham Americano viro, qui Brooklyn in urbe, in domo numero octo super centum et quadraginta distincta, ad plateam cui Lyncoln nomen, commoratur.

Huius enim opera et ingenio brevi fiet ut quem nunc orbis circuitum vix maxima adhibita celeritate bis in mense percurrere possum, trium dierum spatio absolvam. Id enim potest prodigiosum illud navigium, quod, Iacobo auctore et moderatore, Newport-News in portu exstruitur, et Iulio, futuro mense, in undas primum descendet fulmineumque iter suum congredietur.

♆

Quare, proxima aestate, quot naves oceanum persulcabunt, ferreum hunc et portentosum marinum anguem ante oculos effugere, fulguris celeritate, frementes inter undas videbunt, et excitatos iterum e saeculorum somno Neptuni equos, cursu citissimo vincere. Tunc, si Superis placuerit, in ferrea illa puppi et ego consistam nunciosque omnium terrarum non ex ephemeridibus collectos, verum ipsis meis oculis repertos vobis admirantibus referam.

♆

Nec periculum imminebit, quod *Regem* Suetiorum navem recens corripuit, cum, prope Ruegen insulam fundo implicitam, viatrices sex misere perdidit.

Haec ex Berolino accepimus, ubi interea Henricus, Wilhelmi Caesaris germanus, lautissima coena exceptus, de telegraphicis novis funibus, sub mare, Germanico ausu, deducendis magnam orationem habuit, ut germanica commercia ab Anglorum tutela omnino redimantur.

♆

At auspicio faustiori haec acta breviter velim, nec tot misera, quot hodiernis funibus transmittuntur, novis etiam evulgari, ut puta, pestis luem, quae hieme iam non domita, vere appropinquante acrius nos minitatur, dum Aden sinum aggreditur, Indias una cum fame depopulatur, eiusque incolas innumeros interficit, ultimae Australiae portus attingit, et Rosarium, Argentinae reipublicae urbem, adhuc tenet.

♆

Laetiora cupio germanicae funes nos doceant, veluti, exempli causa, quae sapienti indagine Carolus Peters circa Zambesi cursum nuper detexit, qui in deserto iugo inter Inianga montes salis, micae, et adamantum fodinas invenit. Nec satis: nam post quindecim millia passuum a flumine, ad Maira rivulum confinentem, magnificae urbis ruinae viatori attonito apparuerunt et oppidulum casis instructum cui nomen Fura. At, ecquis credat? Fura haec, docente doctissimo viro, nil aliud esset quam Ophir illa celeberrima et ditissima urbs (cuius nomen hebraice *fodinam* sonat) ubi, remotissima antiquitate, Salomonis regis mandato, gemmarum thesauri effoderentur.

Et sane illae monumentorum reliquiae hebraicis manibus indubie sunt tribuendae, immo, qui supersunt inibi pauperrimi incolae, solem et ignem ipsi quoque veluti deos colunt, et auri effossiones, licet rudiori modo, aliquantulum tamen procurant. Exstant enim et auri thesauri in montium lateribus abditi, qui quidem hic et illic cavernis adhuc hiant, vetustissimo ferro excavatis, et forte a Salomonis servis primum perfectis.

Sed haec meminisse sufficiat: si quis vestrum, lectores, divitiis augeri cupiat, iam scit quo sibi iter convertendum.

VIATOR.

VARIA

Stomachi photographia.

In principe Bavariae urbe Münich medici Gange et Malteing per os et guttur integrum apparatum photographicum, latum millim. 11, longum millim. 16, in stomachum funiculo speculatores demittunt, in quo serpit cupreum filum, ut succendatur minima electrica lampas.

Hoc opus unum: lavare stomachum, tum aliquantulum dilatare. Post haec funiculus dimittitur, et citius verbo photographica effertur imago. Mox levi conversione funiculi pedetentim ita apparatus photographicus in stomacho convertitur ut habeatur quivis paries interior.

Decem circiter minuta sufficiunt ad absolvendum, idque adeo ad apicem perficitur, ut quaevis vel minimae rugae imago resultet.

Quanti hoc sit in stomachi morbis debellandis nemo non videt. P. d. V.

EPISTOLARUM COMMERCIUM

MELITAE - Fac ut nomen tuum cognoscamus: scripta enim ignoti, licet *assidui lectoris*, nunquam edemus.

MUNDANO (vel potius cl. v. IAC. TAR...) - *Gens illa* nostris diebus princeps *in illa re* non modo apud nos, sed et apud ipsos cives suos et plerosque orbis populos. Ah! ecquid dubii? - Ceterum de studio quod tuis animadversionibus erga nos ostendis, agimus gratias.

Cl. v. P. A. ROV..... Ioseph nominor, qui laudo fructus a te dimetiendi studio perceptos, et Sybaritae patriae regionis amorem. Sed tamen hac vice oro ut parcas: *quod factum est in*...tegrum servemus.

Cl. v. VINC. LAKAT... - Agedum, mitte et videbimus. A SECRETIS.

Non est tacendum, etiam cum conveniet inter omnes de latinitatis [illegible], et iisdem omnes conditionibus loqui studebunt, fore ut non parum differant alii ab aliis. Quidni? in rerum natura est ut [illegible] forma, emissione vocis, earumdem litterarum appellatione, gentes, nationes, vel eiusdem civitatis incolae plurimum differant inter se; neque [illegible] Europaei et Americani ita latine loquentur, ut eosdem [illegible] sonos reddant. Sed non est ad [illegible] usque anxietatem et ineptas cavillationes descendendum; satis omnium utilitati factum erit [illegible] perspicue a loquentibus verba exprimentur, ut alii alios intelligant; ceterum veniam dabimus [illegible] ut aequum est inter homines [illegible] non haerentes in verbis, sed longe [illegible]

E. [illegible]

[illegible] bellum — Pacifica Pontifi- [illegible]

[illegible] eventus [illegible] Anglorum [illegible] vicem [illegible] sua in [illegible] vice gerunt, quorum [illegible] provincia [illegible] tenuerunt, ut cum [illegible] Indorum et Sinen- [illegible] ratione una [illegible] Castarica [illegible] manibus summa rerum [illegible] cautum est. [illegible] bellici in [illegible] Kitchener [illegible] Kimberley [illegible] baptismum [illegible] iam in Oceanum [illegible] insulam relegatum iri. Posthaec [illegible] Ladysmith [illegible] Boerorum copiae obside- [illegible] una simul cum reliquo exercitu, [illegible] obviam proficiscerentur. [illegible] suprema belli praelia, Bloemfontein et Praetoriam circum forte ineunda, quibus de Boerorum viribus supremum periculum fiet.

*

Quam ultimam quidem atrocem sanguinis effusionem velimus praepeditam. Hinc inde pacis verba extolluntur; at nullius, nec regis, nec praesidis, vocem eamdem invocantem ita audivimus, quam Romani Pontificis, qui cum, ob nonagesimum aetatis annum feliciter superatum, auspiciis a nobili aula oblatis responderet, haec in oratione paterno affectu fassus est: « Concordi animo Deum obsecrandum ne cruentum bellum, quod nonnullis iam mensibus ultima in Africa geritur, amplius progredi sinat. Dei enim pariter filios, nostrumque fratres omnes esse, qui dura bellorum sollicitudine horridisque pugnis laborant, iamque utraque ex parte victimas plus aequo occubuisse. Pugnantes igitur benigne respiciat Deus, iras componat, animos ad remissionem et concordiam deducat, ut in firmam et veracem amicitiam, pacis osculo et iustitiae firmatam, brevi redeant ».

Ad quae supremi Pastoris vota, quippe omnium liberorum consensum reapse declarent, vehementer accedimus.

Poplicola.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
LEGIBUS FERENDIS

In Americana [illegible] republica foedus illud secreto [illegible], quod cum Anglis vigere dictitabant, Hay, rerum ad exteros administer, omnino negavit, pariterque obtestatus est nec cum Germanis ullam pactionem conceptam fuisse, ad pacem in Transvaal procurandam.

In Anglia de militari delectu civibus imponendo rogatio coram municipum coetu reiicitur: Goschen, navalium rerum supremus curator, cum navigia tertii ordinis instrui oportere [illegible], id tantum cautum esse ad exercitationes consueto more peragendas affirmavit; nuncius a Chamberlain coloniarum administro perlectus de Cronie Boerorum duce eiusque exercitu feliciter capto [illegible] exceptus est.

In Austria, cum Koerber, novis administris praefectus, orationem habuerit, ut municipum legatos, relictis suae cuiusque [illegible], ad imperii bonum procurandum hortaretur, Bohemorum tamen legati in unum [illegible] collegii inceptis adversandum statuerunt.

In Dania de Antillarum insulis, quas Dani tenent, Americanae [illegible] reipublicae vendendis rogationem [illegible] administro tradunt; at [illegible] simul [illegible] populi [illegible] huic consilio obsistunt.

In Gallia de Sabaudiae finibus validius tuendis rogationem ab Empereur populi oratore oblatam, Gallifet praefectus militum respuit; nunciavit insuper proxime factum iri, ut quod de tormentis bellicis iam cautum est, quae optima totius Europae reputantur, ita et de ballistis fiat. De mercibus ex coloniis in Galliam translatis vectigalia augere lege est constitutum contra nationes quae Gallicarum merces nimio forte tributo mulctaverint.

In Germania, [illegible] Hoenlohe administris praefecto, rogationem de extraordinariis facultatibus, quibus Alsatiae et Lotharingiae praeses fruebatur, abrogandis populi oratores approbarunt, idque pariter de gemina rogatione constituerunt, qua in binis illis provinciis electionum ritus renovandus proponebatur.

In Iberia statutum est ut pecunia, quae bellicas expensas exsuperare in constituta summa videtur, in tormentis bellicis statim emendis impendatur.

In Italia oratores populi quibus ex ultima laeva aulae parte, in qua sedent, sese appellare placuit, rogationibus a gubernantibus propositis, de libertate comitiorum et libros edendi temperanda, quotidie obstant prolixas orationes sua quisque vice recitantes, quam contentionem *obstructionismum*, uti notum est, vulgo dicunt.

Scriba.

LIBRORUM RECENSIO

Prof. Antonio Galiero, **Sinonimi latini ad uso delle scuole ginnasiali e liceali** – Atellae, ex officina Pamphili Castaldi, 1899.

Antonius Galiero cognominata verba collegit, quae ad vim latini eloquii percipiendam et gustandam in scholis secundi ordinis necessaria sibi viderentur. Opusculum igitur habemus nullo elato spiritu exaratum, sed tantum laudabili illa erga iuvenes benevolentia, qua magister, sui officii apprime conscius, discipulos adiuvat, doctrinam explicat, aequam facit atque amabilem.

Quod ad assequendum facilius scriptor humili stilo utitur adolescentium mentibus accommodato; quo autem melius vocabula eorumque inter se discrimen memoriae haereant, iocos refert, parvas historias, sententias, carmina, eaque nec contendentibus nervis nec, ut ita dicam, antecepta informatione accersita.

Sic ut Lucretii ipse verbis cum Galiero utar (voc. *captus* – *deceptus*):

pueris absinthia taetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore . . .

Forfex.

AENIGMATA
(Permutatio vocalium).

A proficisci ad bella volentibus implorandus.
O invicta manet, dum mundi finis adesto.

A vel dimidium genus est vivens moriensque.
O utinam totum doceat teneatque regatque.

A stips sit datus accepturis dis miserisve.
O eheu! Homini est utrumque decorque dolorque.

*

A et amicus masculus et neutrum decus aedi est.
O mihi, lectores, veniam date nota ferenti.

A. E. de Druffel.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus cui titulus:

ÉTUDES ET TABLEAUX HISTORIQUES
par Léon Gautier.

Aenigmata ann. III, n. II proposita his respondent:

1. Pan – dora. 2. Sal – Sol.

Ea rite soluta miserunt:

Ed. Bianco; Anic. Tapias, *Roma* – A. Chevènement, *Nods*; Aug. Sordet, *Thury*; D. Le Prevost, *Briosen.*; Aug. Narquet, *Monteloco, in Gallia* – Guil. Schenz, *Ratisbona, in Bavaria* – Car. Stegmüller, *Sabaria*; Mart. Khebevich, *Scepusio, in Hungaria* – Mich. Jesienicki, *Lemberg*; Ad. Huss, *Gribow, in Galicia* – Ioan. Sedlack; Ioan. Icsala, *Praga Bohemorum* – Edm. Riess, *Seccau, in Styria* – H. E. Strong, *Lyeplia* – Alafr. Bartoli, *Grossoto* – P. Garrone, *Bozzone ad Vercellas* – Ioannes Mediolanensis – Iul. Sernetinger, *Dresda* – A. Barg, *Argentorato* – Alexander P. Gest, *Lambertville*; Am. Roberts, *Marieville*; Ioan. Falconbridge, *Toronto*; Aug. Roberge, *Chicot, in Canada* – Var. Cariolato, *Vicentia* – E. R. Massey, *Bicester, in Anglia* – Hier. Reidy, *Clevelandia, in Civ. Foed. Americae sept.* – Vinc. Lakatos, *Keszthely* – Alph. Deiaco, *Pousset Remicourt, in Belgio* – Ant. Portanova, *Salerno*.

Sortitus est praemium:

Carolus Stegmüller,

ad quem missum est opus, cui titulus:

NOVUM IESU CHRISTI TESTAMENTUM
VULGATAE EDITIONIS
Xysti V Pont. Max. iussu recognitum et Clementis VIII auctoritate editum.

Sponsor: Ioannes Baptista Ciampi, iurisperitus.

Romae – Ex Officina Forzani et Socii.